

Huvudman

Vindelns kommun
[vindeln.kommun@vindeln.se](mailto:vindelns.kommun@vindeln.se)

Ärendet

Tillsyn av förskoleklass och grundskola Hällnäs skola i Vindelns kommun.

Beslut

Föreläggande

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 § skollagen (2010:800) Vindelns kommun att senast **den 3 maj 2023** ha vidtagit nedan angivna åtgärder avseende brister rörande studiehandledning på modersmålet och fjärrundervisning. De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag skriftligen redovisas till Skolinspektionen.

Om Vindelns kommun inte följer detta föreläggande kan mer ingripande sanktioner komma att aktualiseras.

Beslutet om föreläggande gäller omedelbart enligt 26 kap. 10 § tredje stycket skollagen. Beslutet om föreläggande får enligt 28 kap. 2 och 18 §§ skollagen inte överklagas.

Vindelns kommun ska vidta följande åtgärder

Studiehandledning på modersmålet

1. Se till att göra en bedömning av de ukrainska elevernas behov av studiehandledning på modersmålet samt se till att de elever som har behov av studiehandledning på modersmålet också får det. Rektorn ska dokumentera skolans bedömning vad gäller elevernas behov av studiehandledning och hur elevernas behov tillgodoses (1 kap. 4 § skollagen och 5 kap. 4 § skolförordningen (2011:185)).

Fjärrundervisning

1. Se till att anordnaren av fjärrundervisning också är huvudman inom skolväsendet (21 kap. 10 § skollagen).
2. Se till att fjärrundervisning bedrivs i lokaler som skolenheten disponerar och att en handledare finns närvarande där eleverna befinner sig (21 kap. 12 och 13 §§ skollagen).
3. Se till att huvudmannen dokumenterar ett beslut om att använda fjärrundervisning och anmäler beslutet till Skolinspektionen (5a kap. 3 och 6 §§ skolförordningen).

Anmärkning

Skolinspektionen tilldelar med stöd av 26 kap. 11 § skollagen (2010:800) Vindelns kommun en anmärkning avseende brister rörande särskilt stöd och den studie- och yrkesorienterande verksamheten. Vindelns kommun ska senast **den 3 maj 2023** vidta de åtgärder som huvudmannen bedömer är nödvändiga för att avhjälpa påtalade brister. De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag skriftligen redovisas till Skolinspektionen.

Beslutet om anmärkning får enligt 28 kap. 2 och 18 §§ skollagen inte överklagas.

Områden utan konstaterade brister

Skolinspektionen avslutar ärendet i den del som avser tillgång till elevhälsa.

Redovisning av åtgärder

Redovisningen av de vidtagna åtgärderna skickas via e-post till skolinspektionen.umea@skolinspektionen.se, eller per post till Skolinspektionen, Box 3177, 903 04 Umeå. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för ärendet (dnr 2022:6086) i de handlingar som sänds in.

Om ärendet

Skolinspektionen har utifrån myndighetens risk- och väsentlighetsanalys hösten 2022 inlett en tillsyn av Hällnäs skola i Vindelns kommun.

I tillsynen har Skolinspektionen kontrollerat om verksamheten vid skolenheten följer gällande bestämmelser om extra anpassningar och särskilt stöd, tillgång till elevhälsa, studie- och yrkesorienterande verksamhet samt fjärrundervisning.

Tillsynen har genomförts genom intervjuer med elever, lärare, personal i elevhälsan, rektorn och huvudmannen samt lektionsobservationer den 20–21 september och den 6 oktober 2022. Som en del av tillsynen har även dokumentation granskats i form av åtgärdsprogram och bakomliggande

utredningar. Huvudmannen har yttrat sig över allt material av betydelse för beslutet.

Motivering av beslutet

Huvudmannen ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i skollagen, föreskrifter som har meddelats med stöd av skollagen och de bestämmelser för utbildningen som kan finnas i andra författningar (2 kap. 8 § skollagen). Vidare ska huvudmannen se till att nödvändiga åtgärder vidtas om det framkommer att det finns brister i verksamheten (4 kap. 7 § skollagen).

Föreläggande

Studiehandledning på modersmålet

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Lärarna uppger att det finns nyanlända elever från Ukraina som har behov av studiehandledning på modersmålet men som inte får det. Eleverna har fått handledning två gånger, men på svenska istället för på sitt modersmål.

Elevhälsan uppger att de ukrainska eleverna fick kort tid i förberedelseklass. Elevhälsan uppger vidare att de ser att eleverna skulle vara i behov av studiehandledning på modersmålet för att tillgodogöra sig undervisningen och att det just nu mer eller mindre handlar om "förvaring". Lärarna använder sig av gester, olika former av bildstöd och en läsplatta med ett översättningsprogram för att kommunicera med eleverna.

Rektorn uppger att skolan har sökt efter studiehandledare, men att det inte gått att hitta någon.

Under elevintervjun deltog en av de åsyftade eleverna. Utredarna försökte ställa frågor med hjälp av översättningsprogram på en läsplatta men hade trots flera försök stora svårigheter att kommunicera med eleven.

Rättslig reglering

I utbildningen ska hänsyn tas till barns och elevers olika behov. Barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. Skolan ska sträva efter att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen (1 kap. 4 § skollagen).

En elev ska få studiehandledning på sitt modersmål om eleven behöver det. Studiehandledning får ges i interaktiv form med informations- och kommunikationsteknik där eleven och studiehandledaren är åtskilda i rum men inte i tid, om det inte finns någon lämplig person inom skolenheten som kan ge studiehandledning och huvudmannen trots upprepade ansträngningar inte har lyckats anställa en sådan (5 kap. 4 § skolförordningen (2011:185)).

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att det utgör en brist att det finns elever på Hällnäs skola som är i behov av studiehundledning på modersmålet för att kunna tillgodogöra sig undervisningen men som inte får det.

Fjärrundervisning

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Lärarna och rektorn uppger att skolan under höstterminen 2022 anordnar fjärrundervisning i modersmål meänkieli för två elever. Som fjärrundervisningen fungerar under hösten 2022 kopplar eleverna upp sig på kvällstid i hemmet. Det är inte någon från skolan som medverkar som handledare utan vårdnadshavaren fungerar som sådan men en lärare på skolan är kontaktperson mellan eleverna och det företag som anordnar fjärrundervisningen. Vid uppföljande frågor till rektorn den 20 december 2022 uppger rektorn att en av de två eleverna inte längre har modersmålsundervisning och att det således endast är en elev som har det, dock med samma upplägg som tidigare.

Skolchefen uppger att det är rektorn på skolan som fattat beslut om att använda fjärrundervisning men att frågan har diskuterats i förvaltningens ledningsgrupp. Huvudmannen känner därför till att fjärrundervisning används, men huvudmannen har inte beslutat om det eller dokumenterat det. Anordnare av fjärrundervisningen är ett företag. Skolinspektionen har kontrollerat företaget i skolenhetsregistret och bolagsregistret, varav det framgår att anordnaren är ett registrerat företag men inte en huvudman inom skolväsendet.

Vid kontroll i Skolinspektionens diarium finns inte någon anmälan från Vindelns kommun om att fjärrundervisning anordnas.

Rättslig reglering

Fjärrundervisning får i grundskolan endast användas under de förutsättningar och med de begränsningar som följer av 21 kap. skollagen och föreskrifter som har meddelats i anslutning till kapitlet (21 kap. 2 § skollagen).

Fjärrundervisning får bara användas om det för viss undervisning inte finns någon lärare inom huvudmannens skolenhet som uppfyller kraven på legitimation och behörighet enligt 2 kap. 13 § och huvudmannen trots upprepade ansträngningar inte har lyckats anställa en sådan eller elevunderlaget för en viss skolenhet är så begränsat att ordinarie undervisning inom skolenheten leder till betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter för huvudmannen (21 kap. 3 § skollagen).

Fjärrundervisning i årskurser 1-6 i grundskolan får användas vid undervisning i modersmål (21 kap. 4 § skollagen och 5a kap. 2 § skolförordningen).

En huvudman som avser att använda fjärrundervisning i ett visst ämne ska fatta ett beslut om det. Huvudmannen får besluta om att använda fjärrundervisning för

högst ett läsår åt gången. Fjärrundervisning får endast utföras av huvudmän inom skolväsendet (21 kap. 9 och 10 §§ skollagen).

Elever som deltar i fjärrundervisning ska göra det i lokaler som skolenheten disponerar. Vid fjärrundervisning ska det finnas en handledare. I grundskolan ska handledaren finnas närvarande där eleverna befinner sig. Handledaren ska vara en för detta ändamål lämplig person (21 kap. 12 och 13 §§ skollagen).

Huvudmannen ska dokumentera ett beslut om att använda fjärrundervisning och anmäla beslutet till statens skolinspektion (5a kap. 5 och 6 §§ skolförordningen).

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att det sätt som fjärrundervisningen i ämnet modersmål bedrivs vid Hällnäs skola inte sker i enlighet med författningarnas krav.

Skolinspektionen bedömer att det är en brist att fjärrundervisningen inte bedrivs i lokaler som disponeras av skolenheten och att det inte finns någon handledare närvarande som är anställd av huvudmannen. Skolinspektionen bedömer vidare att det är en brist att Vindelns kommun inte har dokumenterat ett beslut om att använda fjärrundervisning samt anmält beslutet till Skolinspektionen. Vidare utgör det en brist att fjärrundervisningen bedrivs av en utförare som inte är en huvudman inom skolväsendet.

Val av ingripande

Skolinspektionen får förelägga en huvudman som står under dess tillsyn att fullgöra sina skyldigheter, om verksamheten inte uppfyller de krav som följer av de föreskrifter som gäller för verksamheten (26 kap. 10 § skollagen).

Vindelns kommuns verksamhet vid Hällnäs skola uppfyller inte författningarnas krav vad gäller studiehandledning på modersmålet och fjärrundervisning. Det finns därför skäl att förelägga Vindelns kommun att fullgöra sina skyldigheter och vidta åtgärder för att avhjälpa bristerna.

Anmärkning

Extra anpassningar och särskilt stöd

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Lärarna, elevhälsan och rektorn uppger att lärarna gör olika extra anpassningar för eleverna. Rektorn beskriver att vanliga extra anpassningar är placering i klassrummet, bildstöd, digitala hjälpmedel och individuell hjälp med att exempelvis förstå texter. Lärarna, elevhälsan och rektorn uppger vidare samstämigt att om lärarna befarar att en elev inte kommer nå målen tar lärarna kontakt med antingen rektorn eller någon inom elevhälsan.

Lärarna uppger att det är diffust vad som händer sedan men att de i vissa fall gjort en pedagogisk utredning. I de fallen är det den undervisande läraren som ansvarar

för att göra den pedagogiska utredningen. När kartläggningen är klar gör lärarna en analys tillsammans med specialpedagogen, varefter rektorn i samråd med specialpedagogen bestämmer om ett åtgärdsprogram ska upprättas eller inte.

Elevhälsan beskriver att lärarna ofta signalerar i ett tidigt skede och att specialpedagogen finns med som ett bollplank i arbetet med extra anpassningar. Om det inte fungerar med extra anpassningar sker en anmälan om särskilt stöd via en särskild blankett som alla lärare använder. Elevhälsan tillägger att det, i och med att rutiner ändrats och det är oklart var man hittar blanketterna, kan vara svårt eller otydligt för lärarna att följa rutinerna. Efter att anmälan är gjord görs en utredning om särskilt stöd där elevhälsan deltar. Efter att utredningen är klar görs en analys av resultatet. I det skedet fattas beslut om åtgärdsprogram ska skrivas eller inte.

Rektorn uppger att lärarna oftast anmäler oro till skolans specialpedagog varefter specialpedagogen ber läraren att göra en pedagogisk kartläggning. Sedan skickar läraren en anmälan om särskilt stöd, tillsammans med kartläggningen, till elevhälsan. Om elevhälsan beslutar att gå vidare analyserar specialpedagogen resultatet av kartläggningen tillsammans med läraren. Rektorn säger att det finns blanketter på skolan både för att upprätta och inte upprätta åtgärdsprogram men att rektorn i samtliga fall fattat beslut om att ett åtgärdsprogram ska upprättas. De åtgärdsprogram som upprättades under förra vårterminen 2022 avslutades per automatik vid vårterminens slut, vilket alltid sker. Skolan håller därför på att upprätta två nya åtgärdsprogram för elever som hade åtgärdsprogram under vårterminen 2022 och som har ett fortsatt stödbehov. Rektorn uppger att alla elever som behöver stöd är uppmärksammade.

Skolinspektionen har tagit del av de tre senast upprättade åtgärdsprogrammen. Åtgärdsprogrammen har föregåtts av en utredning av respektive elevs behov av särskilt stöd. Av åtgärdsprogrammen kan, i två av fallen, utläsas datum för beslut. I samtliga fall framgår elevernas behov av särskilt stöd, vilka åtgärder som ska vidtas för att tillgodose stödbehoven, när utvärdering ska ske och vem som är ansvarig för utvärderingen. Det framgår också om elev och vårdnadshavare varit delaktiga i utarbetandet av åtgärdsprogrammen, vem som fattat beslutet samt information om hur beslutet kan överklagas.

Rättslig reglering

Om det framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas, och inte annat följer av 7 §, ska eleven skyndsamt ges stöd i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen (3 kap. 5 § skollagen).

Om det framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas, trots att stöd har getts i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen enligt 5 §, ska detta anmälas till rektorn. Detsamma gäller om det finns särskilda skäl att anta att sådana anpassningar inte skulle vara tillräckliga.

Rektorn ska se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. Behovet av särskilt stöd ska även utredas om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation. Samråd ska ske med elevhälsan, om det inte är uppenbart obehövt. Om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd, ska han eller hon ges sådant stöd (3 kap. 7 § skollagen).

Ett åtgärdsprogram ska utarbetas för en elev som ska ges särskilt stöd. Av programmet ska behovet av särskilt stöd och hur det ska tillgodoses framgå. Av programmet ska det också framgå när åtgärderna ska följas upp och utvärderas och vem som är ansvarig för uppföljningen respektive utvärderingen. Eleven och elevens vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta när ett åtgärdsprogram utarbetas. Åtgärdsprogrammet beslutas av rektorn (3 kap. 9 § skollagen).

Beslut i fråga om åtgärdsprogram enligt 3 kap. 9 § får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd (28 kap. 16 § skollagen).

I ärenden som avser myndighetsutövning mot någon enskild hos en kommun tillämpas bland annat bestämmelserna i 31 och 33 § förvaltningslagen om formkraven för ett beslut samt underrättelse om innehållet i ett beslut och hur ett överklagande går till (29 kap. 10 § skollagen). Enligt förarbetena till bestämmelsen gäller paragrafen bland annat när beslut fattas i ärenden om särskilt stöd (prop. 2009/10:165 s. 928).

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att det utgör en brist att rektorn, i samband med att ett åtgärdsprogram följs upp och utvärderas i slutet av vårterminen, inte fattar ett nytt formellt beslut om att antingen avsluta åtgärdsprogrammet eller om att utarbeta ett nytt åtgärdsprogram. Av utredningen framgår att samtliga åtgärdsprogram avslutas per automatik vid vårterminens slut. Detta förfarande medför att elever med fortsatt stödbehov inte får det tillgodosett vid efterföljande hösttermins början samtidigt som berörda elever och deras vårdnadshavare fråntas möjligheten att överklaga skolans beslut om att antingen avsluta åtgärdsprogrammet eller om att utarbeta ett nytt åtgärdsprogram i de fall beslut om detta fattas i samband med vårterminens slut.

I övrigt kan Skolinspektionens utredning inte visa att det finns brister i skolans arbete med extra anpassningar och särskilt stöd.

Studie- och yrkesorienterande verksamhet

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Lärarna och rektorn uppger att eleverna i årskurs 5 under vårterminen 2022 fick ett brev hemskickat med information om vilka språk de kunde välja bland inför språkvalet i årskurs 6. Eleverna fick inte någon övrig information eller vägledning kring språkvalet, exempelvis från en studie- och yrkesvägledare, "prova på" lektioner eller möjlighet att träffa lärare som undervisar i moderna språk.

Inför tillsynen har Skolinspektionen ställt frågor till rektorn där denne uppger att skolan saknar en studie- och yrkesvägledare. Rektorn beskriver sedan i intervju att en ny studie- och yrkesvägledare har anställts i kommunen och att denne kontaktat rektorn och frågat hur vägledningen inför språkval brukar gå till och att rektorn då svarade att vägledningen är "under all kritik". Huvudmannen uppger emellertid att den nya studie- och yrkesvägledaren inte har tilldelats något uppdrag riktat mot Hällnäs skola.

Rättslig reglering

Elever i grundskolan ska ha tillgång till personal med sådan kompetens att deras behov av vägledning inför val av framtida utbildning och yrkesverksamhet kan tillgodoses (2 kap. 29 § skollagen).

Av förarbetena till skollagen framgår att kompetens för studie- och yrkesvägledning främst finns hos personer som är anställda för denna verksamhet. Även rektorer och lärare har dock ett visst ansvar att förmedla sådan kunskap. Frågor om studie- och yrkesvägledning behandlas främst i läroplanerna. Huvudmannen bestämmer själv om kompetensen ska ordnas genom att personal anställs eller på något annat sätt (prop. 2009/10:165 s. 659).

Studie- och yrkesvägledaren, eller den personal som fullgör motsvarande uppgifter, ska informera och vägleda eleverna inför den fortsatta utbildningen, särskilt uppmärksamma möjligheterna för elever med funktionsnedsättning och vara till stöd för den övriga personalens studie- och yrkesorienterande insatser. Rektorn har inom givna ramar ett särskilt ansvar för att den studie- och yrkesorienterande verksamheten organiseras så att eleverna får vägledning inför de olika val som skolan erbjuder och inför fortsatt utbildning (Förordning om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr 22), 2.6 Skolan och omvärlden samt 2.8 Rektorns ansvar).

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att det är en brist att eleverna inte har tillgång till personal med sådan kompetens att deras behov av vägledning inför framtida utbildnings- och yrkesverksamhet kan tillgodoses då skolan inte har tillgång till en studie- och yrkesvägledare eller har utsett någon personal att fullgöra motsvarande uppgifter. Att eleverna inför språkvalet i årskurs 6 får ett brev med information om vilka språk de kan välja mellan kan inte anses uppfylla kravet på studie- och yrkesvägledning för eleverna.

Val av ingripande

Skolinspektionen får i stället för att meddela ett föreläggande tilldela en huvudman som står under dess tillsyn en anmärkning vid mindre allvarliga överträdelser av vad som gäller för verksamheten (26 kap. 11 § skollagen). Huvudmannen är då skyldig att inom viss tid åtgärda de brister som föranlett anmärkningen. Vindelnss kommunens verksamhet vid Hällnäs skola uppfyller inte författningarnas krav vad gäller särskilt stöd samt den studie- och yrkesorienterande verksamheten.

Utredningen visar dock att utredningar om särskilt stöd genomförs för de elever som lärarna anmält och att rektorn efter genomförd utredning fattar beslut om att ett åtgärdsprogram ska upprättas. Vidare har huvudmannen anställt en studie- och yrkesvägledare som tagit kontakt med rektorn i syfte att sondera hur den studie- och yrkesorienterade verksamheten vid skolan fungerat tidigare samtidigt som rektorn uttrycker insikt i att verksamheten inte fungerat tillfredsställande. Mot denna bakgrund bedömer Skolinspektionen bristerna som mindre allvarliga och finner därför skäl att tilldela Vindelns kommun en anmärkning.

Områden utan konstaterade brister

Tillgång till elevhälsa

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Av intervju med elevhälsan framgår att Hällnäs skola har tillgång till skolsköterska, kurator, speciallärare, specialpedagog, psykolog samt skolläkare. Specialläraren arbetar i sin tjänst uteslutande på Hällnäs skola medan övriga kompetenser delar sin tjänst mellan flera skolor. Alla förutom skolläkaren och psykologen finns dock på Hällnäs skola varje vecka.

Rättslig reglering

För eleverna i grundskolan ska det finnas elevhälsa. Elevhälsan ska omfatta medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser. För medicinska, psykologiska och psykosociala insatser ska det finnas tillgång till skolläkare, skolsköterska, psykolog och kurator. Vidare ska det finnas tillgång till personal med sådan kompetens att elevernas behov av specialpedagogiska insatser kan tillgodoses (2 kap. 25 § skollagen).

Skolinspektionens bedömning

Av ovan redovisade omständigheter bedömer Skolinspektionen att Vindelns kommun inte brutit mot bestämmelserna när det gäller tillgång till elevhälsa. Ärendet ska därför avslutas i denna del.

Beslutet har fattats av jurist Ellen Kalman

Utredare Anders Holmgren har varit föredragande i ärendet.

I ärendets slutliga handläggning har även jurist Elina Axelsson och utredare Oskar Holst medverkat.